

Europos Sąjungos energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūros (ACER) atsakymai dėl Europos Audito Rūmų specialiosios ataskaitos: „Elektros energijos vidaus rinkos integracija“

1. ACER atsakymas glaustai

ACER pritaria Audito Rūmų bendrai pastabai, kad dėl energetikos ir pragyvenimo išlaidų krizės, su kuria šiuo metu susiduria ES piliečiai, sukurti visiškai integruotą energijos vidaus rinką tapo dar labiau neatidėliotina.

Audito Rūmų ataskaita skelbiama laikotarpiu, kai jautriau reaguojama vertinant elektros energijos rinkos integracijos naudą ir poveikį ES. Tai yra rimta diskusija, siejama su galimos tolesnės elektros energijos rinkos fragmentacijos rizika. Todėl elgtis tiksliai ir apgalvotai dar svarbiau nei paprastai.

ACER nuomonė dėl Audito Rūmų pagrindinių pastabų dėl elektros energijos rinkos integracijos.

- ACER būtų norėjusi sulaukti labiau subalansuotos didžiulių pastangų ir pasiekimų integruojant nacionalines elektros energijos rinkas apžvalgos.
- Europos elektros energijos sistema yra labiausiai integruota pasaulyje. Tai labai pravartu Europos piliečiams ir įmonėms. Remdamasi scenarijumi, pagal kurį 2021 m. nevyksta jokia tarpvalstybinė prekyba, ACER apskaičiavo, kad ši nauda siekia apie 34 mlrd. EUR per metus¹, nes sudaromos sąlygos tarpvalstybinei valstybių narių prekybai ir didinamas valstybių narių atsparumas ir tiekimo saugumas².
- Europos sėkmę labiau integruojant elektros energijos sistemą lėmė daugelio dalyvių³ pastangos, ir ACER būtų norėjusi, kad šis sudėtingumas ir pastangos būtų pripažinti.
- ACER būtų norėjusi sulaukti pripažinimo už įvairius svarbius 2015–2021 m. laikotarpio pasiekimus – pasiekimus, kurie leidžia pamatyti apčiuopiamą Europos elektros energijos rinkos integracijos projekto naudą. Tai yra, be kita ko, bendrosios paskirstymo platformos, kurioje paskirstomos turimos ilgalaikės ir trumpalaikės perdavimo pralaidumo teisės prie visų ES vidaus sienų, sukūrimas (2018 m.), Europos bendras einamosios paros prekybos rinkų susiejimas 15 šalių (2018 m.) ir tai, kad per pastaruosius dvejus metus pradėjo veikti Europos balansavimo platformos, kurias kuriant padidės tiekimo saugumas ir šioje rinkoje galės dalyvauti nauji dalyviai (kaip antai, reguliavimo apkrova paslaugų teikėjai ir elektros energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių gamintojai).

---

¹ Žr. Audito Rūmų ataskaitos santrauką ir pastabų 38 dalį.

² Išsamesnės informacijos žr. 2022 m. balandžio mėn. [ACER galutiniam ES didmeninės elektros energijos rinkos modelio vertinime](#).

³ Tai yra, *inter alia*, Europos Komisija, valstybės narės, Europos Parlamentas, tinklo ir rinkos operatoriai, pardavėjai, taip pat ACER ir nacionalinės reguliavimo institucijos (NRI).

ACER sutinka su rekomendacijomis, išskyrus su 3 rekomendacijoje nurodyta tiksline data. Agentūra mano, kad sunku visiškai įgyvendinti rekomendaciją dėl rinkos priežiūros iki nustatyto 2025 m. termino.

2. ACER bendrosios pastabos dėl ES elektros energijos rinkų integracijos

ACER būtų norėjusi, kad būtų pripažintos didžiulės pastangos ir pasiekimai integruojant nacionalines elektros energijos rinkas, kas per pastarąjį dešimtmetį paskatino tarpvalstybinę prekybą, labai pasitarnavo ES piliečiams ir įmonėms. Faktinis šių didžiulių pastangų rezultatas – tai, kad Europos elektros energijos sistema yra labiausiai integruota pasaulyje. Remdamasi scenarijumi, pagal kurį 2021 m. nevyksta jokia tarpvalstybinė prekyba, ACER apskaičiavo, kad ši nauda siekia apie 34 mlrd. EUR per metus⁴, nes sudaromos sąlygos tarpvalstybinei valstybių narių prekybai ir didinamas valstybių narių atsparumas ir tiekimo saugumas⁵.

Europos elektros energijos rinkų integracijos procesas tebevyksta. ACER būtų norėjusi, kad būtų pripažinti įvairūs svarbūs 2015–2021 m. pasiekimai. Šie pasiekimai, žymintys esminius etapus siekiant užbaigti kurti elektros energijos vidaus rinką ir rodantys apčiuopiamą šio Europos elektros energijos rinkos integracijos naudą, be kita ko, yra:

- laipsniškas ilgalaikių perdavimo teisių taisyklių derinimas ir bendrosios paskirstymo platformos, kurioje paskirstomos turimos ilgalaikės ir trumpalaikės perdavimo pralaidumo teisės prie visų ES vidaus sienų, ir kuri veikia kaip bendro kitos paros prekybos rinkų susiejimo projekto pagalbinė priemonė, sukūrimas (2018 m.);
- 15 šalių (2018 m. birželio mėn.) pradėjęs veikti Europos bendras einamosios paros prekybos rinkų susiejimas; po dviejų pratęsimų jis netrukus turėtų būti visiškai užbaigtas ketvirtuoju ir galutiniu pratėsimu (t. y. integravus Graikiją ir Slovakiją);
- per pastaruosius dvejus metus pradėjusios veikti Europos balansavimo platformos; jas kuriant padidės tiekimo saugumas ir šioje rinkoje galės dalyvauti nauji dalyviai (kaip antai, reguliavimo apkrova paslaugų teikėjai ir elektros energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių gamintojai); ir
- neseniai (2022 m. birželio 8 d.) pradėjusio veikti Pagrindinio regiono kitos paros srautu pagrįsto projekto, kuriuo optimizuojamas esamo tarpzoninio pajėgumo naudojimas maždaug pusėje Europos (13 šalių), sukūrimas.

Be to, ACER atkreipia dėmesį, kad Europos elektros energijos vidaus rinka:

- turint galvoje jos didelio užmojo ir daugiašalę aplinką, yra sudėtingiausias, daugiausia šalių apimantis, elektros energijos integracijos projektas pasaulyje;
- kad jam pavykus, valstybės narės buvo geriau pasirengusios atlaikyti dabartinę elektros energijos rinkos krizę (sumažėjęs kainų svyravimas ir didesnis tiekimo saugumas) ir pasitikti būsimus iššūkius;
- sudarė sąlygas tiek greičiau, tiek saugiau ir ekonomiškai efektyviau, nei iš pradžių tikėtasi, Europoje padidinti atsinaujinančių išteklių dalį; ir
- bus labai svarbi siekiant užtikrinti tiekimo saugumą keliose valstybėse narėse, kurios yra stipriai priklausomos nuo prekyboje prieinamo tarpvalstybinio pralaidumo.

---

⁴ Žr. Audito Rūmų ataskaitos santrauką ir pastabų 38 dalį.

⁵ Išsamesnės informacijos žr. 2022 m. balandžio mėn. [ACER galutiniam ES didmeninės elektros energijos rinkos modelio vertinime](#).

Šiame sudėtingame rinkos integracijos procese ACER vaidmuo svarbus ne tik siekiant sutelkti nacionalines reguliavimo institucijas, bet ir įtraukti visas susijusias šalis bei pateikti nuomones dėl artimiausių ir ilgalaikių iššūkių. ACER ne tik priima privalomus sprendimus ir rengia rekomendacijas siekdama toliau gerinti elektros energijos vidaus rinkos veikimą, bet ir parengė sėkmingą iniciatyvą, skirtą sukurti įtraukią ir veiksmingą stebėsenos strategiją įsteigiant keturis Europos suinteresuotųjų subjektų komitetus, kurie padėtų stebėti tinklo kodeksų įgyvendinimo pažangą, taip pat pagal tinklo kodeksus nustatytų procesų ir susitarimų vykdymą ir veikimą vietos, regioniniu ir visos Europos lygmenimis, kaip nustatyta šių suinteresuotųjų subjektų komitetų [įgaliojimuose](#).

3. Konkrečios pastabos

VIII pastaba (santrauka)

Nors ACER vertina visus pasiūlymus ateityje toliau tobulinti jos stebėsenos metodą, ji mano, kad jos stebėsenos metodas buvo veiksmingas didinant informuotumą visais klausimais, susijusiais su tinklo kodeksų ir bendrųjų gairių įgyvendinimu (arba neįgyvendinimu).

Be to,

- 1) per pastaruosius septynerius metus (t. y. nuo tinklo kodeksų ir gairių priėmimo) visos ACER vidaus (specialiosios paskirties grupės, darbo grupė, Reguluotojų valdyba) ir išorės struktūros – Europos suinteresuotųjų subjektų komitetai, trišalės koordinavimo grupės (EC-ACER-ENTSO-E), aukšto lygio įgyvendinimo stebėsenos grupė (EC-ACER-ENTSO-E), Europos elektros energijos reguliavimo institucijų forumas „Florence“ stebėjo ES tinklo kodeksų ir gairių įgyvendinimo pažangą ir iššūkius. Visų pirma ACER atkreipia dėmesį į Europos suinteresuotųjų subjektų vaidmenį ir indėlį darant nuolatinį spaudimą šioms susijusioms ir už tinklo kodeksų ir gairių įgyvendinimą atsakingoms šalims, nesvarbu, ar tai būtų perdavimo sistemų operatoriai (PSO), paskirtieji elektros energijos rinkos operatoriai (PEERO), NRI ir kartais ACER bei Europos Komisija.
- 2) ACER atskiria privalomų visos ES masto tinklo kodeksų stebėseną (kurią vykdydama ACER dėjo dideles pastangas, kad nuosekliai, sistemingai ir išsamiai praneštų apie jų įgyvendinimo būklę) ir gairių stebėseną (kai iš esmės buvo stengiamasi laiku priimti nuostatas, sąlygas ir metodikas).

Pasitelkiant šias vidaus ir išorės struktūras, Europos Komisija, NRI, valstybės narės ir suinteresuotieji subjektai buvo gerai informuoti apie kiekvieno tinklo kodekso ir kiekvienų gairių įgyvendinimo būklę.

73 pastaba

Suinteresuotieji subjektai aktyviai dalyvavo tinklo kodeksų ir gairių įgyvendinimo stebėsenos veikloje, visų pirma per keturis Europos suinteresuotųjų subjektų komitetus, kurie buvo įsteigti tuoj po gairių priėmimo (žr. šių ESKK įgaliojimus, šių posėdžių darbotvarkę, protokolus ir medžiagą nuo jų įsteigimo oficialioje Europos suinteresuotųjų subjektų komitetų interneto svetainėje ([adresu www.entsoe.eu](http://www.entsoe.eu))).

ACER ėmėsi tolesnių veiksmų dėl pirmose CACM⁶ ir (arba) FCA⁷ gairėse pateiktų rekomendacijų ir 2021 m. pateikė rekomendaciją dėl CACM 2.0 gairių. 2022 m. spalio mėn. ACER pradėjo konsultacijų procesą; po jo turėtų būti pateiktas pasiūlymas iš dalies pakeisti FCA gaires 2023 m. kovo mėn.

ACER į 2019 m. paskelbtą pirmąją įgyvendinimo stebėsenos ataskaitą neįtraukė balansavimo gairių, nes balansavimo gairių įgyvendinimo veikla buvo susijusi su nuostatų, sąlygų ir metodikų (TCM) priėmimu laiku, o tai paprastai daroma prieš įgyvendinant projektus.

84 pastaba

Nors ACER rinkos stebėsenos ataskaitose (MMR) nepateikė jokios oficialios nuomonės nei Europos Komisijai, nei Europos Parlamentui, ji pateikė įvairiuose dokumentuose rekomendacijas NRI, PSO ir kitiems suinteresuotiesiems subjektams. Galima pateikti šiuos pavyzdžius:

- 1) 2016 m. – vieną dėl bendro pralaidumo skaičiavimo ir apkrovų perskirstymo ir kompensacinės prekybos išlaidų pasidalijimo metodikos;
- 2) vieną dėl tarpzoninės prekybos mažiausios maržos įgyvendinimo;
- 3) vieną dėl CACM gairių peržiūros.

130 pastaba

ACER mano, kad jos vykdomos priežiūros veiklos rezultatas gerai palyginamas su sandoriais profesionaliai užsiimančių asmenų, o taip pat finansinių reguliavimo institucijų vykdoma priežiūra. Preliminariais ACER vertinimais, esamas žemas vykdymo užtikrinimo sprendimų skaičius susijęs su mažu ACER kreipimusi skaičiumi vertinant absoliučiais skaičiais. Tačiau santykiniais skaičiais, ACER kreipimusi skaičius per pastaruosius 5 metus nuolat didėjo – nuo 2,4 proc. iki 8,8 proc. visų Agentūrai praneštų atvejų. Taip yra daugiausia dėl to, kad trūksta darbuotojų, atsakingų už priežiūros veiklą, dėl nepakankamos rinkos priežiūros aprėpties ir NRI tyrimų vykdymo laiko.

4. ACER atsakymai dėl Europos Audito Rūmų rekomendacijų

ACER atsižvelgia į tai, kad 1, 2, 5 ir 7 rekomendacijos skirtos Komisijai.

3 rekomendacija. ACER vykdomos didmeninių rinkų vientisumo priežiūros stiprinimas

ACER sutinka su rekomendacija, išskyrus tikslinę įgyvendinimo datą. Šią rekomendaciją įgyvendinti iki 2025 m. realiai neįmanoma.

Agentūra nuo 2016 m. savo metiniuose programavimo dokumentuose nuolat rašė, kad turimais ištekliais ji negali tinkamai įvykdyti savo teisinių įsipareigojimų pagal Reglamento dėl

---

⁶ [2015 m. liepos 24 d. Komisijos reglamentas \(ES\) 2015/1222, kuriuo nustatomos pralaidumo paskirstymo ir perkrovos valdymo gairės \(CACM\)](#)

⁷ [2016 m. rugsėjo 26 d. Komisijos reglamentas \(ES\) 2016/1719, kuriuo nustatomos prognozuojamo pralaidumo paskirstymo gairės \(FCA\)](#)

didmeninės energijos rinkos vientisumo ir skaidrumo (REMIT) 7 straipsnio 1 dalį⁸. Komisijos vidaus audito tarnyba ir patys Europos Audito Rūmai tai patvirtino.

Atsižvelgiant į Europos Komisijos nuomonę dėl ACER 2022–2024 m. programavimo dokumento ir finansinę teisės akto pažymą, ACER skirta papildomų finansinių ir žmogiškųjų išteklių. Tačiau nauji darbuotojai bus įdarbinti palaipsniui iki 2027 m.

Kalbant apie REMIT 7 straipsnio 1 dalį, dabar ACER pirmiausia sieks išplėsti rinkos priežiūros aprėptį, per ateinančius penkerius metus rengdama ir tobulindama įspėjimus. Šiai veiklai vykdyti ACER anksčiau trūko finansinių išteklių, todėl dabar norint pasivyti reikia gerokai paskubėti. Antra, ACER samdo papildomus rinkos priežiūros ekspertus, kad galėtų susidoroti su didėjančiu „inicijuotų įspėjimų“, kuriuos rankiniu būdu turi įvertinti ekspertai, skaičiumi ir kad išplėstų priežiūros aprėptį. Trečia, ACER rinkos priežiūros darbą trikdo kintančios ES didmeninės rinkos (pvz., SIDC, einamosios paros aukcionai ir ES balansavimo rinkos platforma) ir galimas REMIT jurisdikcijos išplėtimas (pvz., Energijos bendrijos regionas rengiasi rinkų susiejimui). Ketvirta, Europos Komisija neseniai pavedė ACER parengti lyginamąjį SGD indeksą ir (atsižvelgiant į politines diskusijas) jai galėtų būti pavesta įgyvendinti dujų rinkos koregavimo mechanizmą. Dėl šių papildomų užduočių ši rekomendacija iki 2025 m. gali būti įgyvendinama lėčiau.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta pirmiau, ACER stengiasi iki 2027 m. įvykdyti savo teisinius įsipareigojimus pagal REMIT 7 straipsnio 1 dalį, palaipsniui įtraukdama būtinus papildomus išteklius, prieinamus pagal finansinę teisės akto pažymą.

4 rekomendacija. REMIT mokesčių naudojimo, siekiant pašalinti ACER vykdomos rinkos priežiūros trūkumus, paspartinimas

ACER sutinka su šia rekomendacija.

6 rekomendacija. ACER skaidrumo ir atskaitomybės gerinimas

ACER sutinka su šia rekomendacija.

---

⁸ 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamentas \(ES\) Nr. 1227/2011](#) dėl didmeninės energijos rinkos vientisumo ir skaidrumo (REMIT).